

בס"ד. שיחת ש"פ חיי שרה, מבה"ח כסלו, ה'תשי"ט.

בלתי מוגה

א. בהתחלת הפרשה נאמר "ויהיו חיי שרה", ותיכף בפסוק שלאח"ז מדובר אודות ענין שלכאורה הוא ההיפך ד"חיי שרה" — "לספור לשרה ולבכותה"!!

זאת ועוד:

"חיי שרה" הוא לא רק התחלת הפרשה, אלא גם שם הפרשה, וכשם שכל עניני התורה הם בדיוק, כמו"כ גם שמות הפרשיות הם בדיוק. ולהעיר גם ממ"ש בשל"ה: שמי שאינו יכול ללמוד, מצד סיבות שונות, יאמר את שמות החומשים והפרשיות, שמות ספרי התנ"ך, המסכתות כו', שגם בזה יש סגולה לכו"כ ענינים. והרי שם הפרשה הוא שם של כל הפרשה, מהתיבה הראשונה עד לתיבה האחרונה.

ועפ"ז צריך להבין בנוגע לפרשת חיי שרה²: הרי בפרשה זו מדובר אודות כו"כ ענינים שלכאורה אין להם שייכות ל"חיי שרה", ובפרט הענין ההפכי ד"חיי שרה", וא"כ, מדוע נקראת הפרשה בשם "חיי שרה"?

ב. ע"פ דרך הפשט, יש לבאר, שגם בענין "לספור לשרה ולבכותה" ניכרת המעלה של "חיי שרה" — כי, ככל שתגדל מעלת הדבר, יגדל יותר ההספד והבכי כאשר נחסר הדבר. ולכן נכלל גם ענין זה בפרשה ששמה "חיי שרה", כיון שגם בענין זה מתבטא העילוי ד"חיי שרה".

אבל, תירוץ זה הוא בקו המרירות וקו העצבות. ואילו תורת החסידות, "אילנא דחיי"³ — שאומרת שכל עניני עבודת ה' צריכים להיות בשמחה, ועד שאפילו עבודת התשובה צריכה להיות בשמחה⁴ — מבארת ענין הנ"ל בקו השמחה, כדלקמן.

ג. ובהקדמה:

(3) זח"ג קכד, ב (ברע"מ). וראה תניא אגה"ק סכו"ו. ובכ"מ.
(4) ראה לעיל ע' 15. וש"נ.

(1) בהקדמתו בית אחרון (יג, סע"א ואילך) — בהגהה.
(2) ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 337 ואילך.
חט"ו ע' 145 ואילך. ועוד.

האדם — צריך להיות "מהלך"⁵, ומובן שאין הכוונה להליכה סתם, אלא הליכה מלמטה למעלה, מדרגא לדרגא, "מחיל אל חיל"⁶.

ומזה מובן גם בנוגע למ"ש⁷ "בהתהלךך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך" (לעולם הבא) — שכשם ש"הקיצות" הו"ע של עלי' לגבי "בהתהלךך", כמו"כ גם "בשכבך" הו"ע של עלי'.

והיינו, שבפסוק זה נתבאר סדר העליות: לכל לראש ישנם חיי האדם עלי אדמות, ואח"כ הרי הוא מתעלה למעמד ומצב ד"בשכבך", ועד להעילוי ד"והקיצות"⁸.

ומזה מובן, שכניסת שרה למערת המכפלה אינו ענין הפכי מ"חיי שרה", אלא אדרבה, זוהי אחת העליות שב"חיי שרה".

וזוהו "ויהיו חיי שרה וגו'", היינו, שהכתוב מונה כו"כ עליות, ולדוגמא: "מאה שנה", כמבואר במק"א⁹ שמספר זה מורה על תכלית השלימות, שזוהי עלי' גדולה ביותר. ולאחרי כן ממשיכה התורה לספר אודות הסדר ד"חיי שרה" — כניסתה למערת המכפלה, שזוהי עלי' גדולה עוד יותר.

אלא שעלי' זו היא באופן ד"לספור לשרה ולבכותה" — ע"ד שמצינו בזהר חדש¹⁰ בנוגע לרבי עקיבא שכאשר שמע סודות התורה בשיר השירים זלגו עיניו דמעות, מצד גודל מעלת הענין שלא הי' יכול לבוא בהתיישבות בכלים, ועד"ז י"ל בנוגע להעלי' דשרה בכניסתה למערת המכפלה, שזוהי עלי' גדולה ביותר הקשורה ומביאה לידי דמעות, דמעות של שמחה.

ד. אודות מערת המכפלה, שבה הי' המשך העלי' של שרה — מסופר בהמשך הפרשה אודות המשא ומתן שניהל אברהם עם עפרון ובני חת, לקנותה מהם "בכסף מלא"¹¹, כיון שלא רצה לקבלה במתנה.

ומבואר בטעם הדבר¹², שאברהם לא רצה שמקום זה יהי' שייך

(9) ראה תו"מ סה"מ חשון ע' רצד ואילך. וש"נ.

(5) ראה תו"א ס"פ וישב (ל, סע"א ואילך). ובכ"מ.

(10) ראה מהנ"ע וירא צח, ב. ט"ז באו"ח סרפ"ח סק"ב (בשם ז"ח).

(6) תהלים פד, ח. וראה ברכות ומו"ק בסופן. שו"ע אדה"ז אר"ח סקנ"ה ס"א. וש"נ.

(11) פרשתנו כג, ט.

(7) משלי ו, כב. וראה אבות פ"ו מ"ט.

(12) ראה לקו"ש ח"י ע' 62 ואילך (משיחה זו). וראה גם לקו"ש ח"ל ע' 84 ואילך. חל"ה ע' 84 ואילך.

(8) ראה גם אג"ק אדמו"ר מוהררי"צ ח"ב ע' תקמז (נעתק ב"היום יום" יג מנחם אב).

אליהם, ואפילו לא לקבל מהם במתנה, שגם אז יש להם איזו שייכות להמקום.

ולכאורה צריך להבין:

מצינו בגמרא¹³ בנוגע לקידושי כסף, שאע"פ שהאיש צריך ליתן כסף לאשה, מ"מ, באדם חשוב, גם אם נתנה היא, מקודשת, "דבההיא הנאה דקא מקבל מתנה מינה גמרה ומקניא לי' נפשה", והיינו, שהנאה של האשה שהאיש חשוב קיבל מתנה ממנה — הנאה שהיא שוה פרוטה, ולדעת ב"ש שוה דינר¹⁴ — חשובה כמו נתנית כסף מהאיש להאשה (ולכמה דעות¹⁵ אין צורך אפילו באדם חשוב).

ומסקנת הגמרא שענין זה הוא לא רק בקידושין, ששם יש עוד טעמים צדדיים, אלא "וכן לענין ממונא", וכן נפסק להלכה בשו"ע¹⁶.

ועפ"ז צריך להבין: כיון שאברהם הי' אדם חשוב, וכפי שאמרו לו בני חת: "נשיא אלקים אתה בתוכנו"¹⁷ — הי' יכול אברהם לקבל מבני חת את מערת המכפלה במתנה, וההנאה שלהם מזה שאברהם קיבל מהם מתנה היתה חשובה כמו כסף, וא"כ, מדוע התעקש אברהם לקנות בכסף דוקא, וכי מאי נפק"מ באיזה אופן נעשה תשלום הכסף, כסף ממש, או הנאה ששוה כסף?

ה. והביאור בזה:

לגבי קנין מערת המכפלה, שתצא מרשותם לגמרי ותהי' שלו — אין אמנם נפק"מ אם הדבר נעשה ע"י כסף ממש או ע"י הנאה שחשובה ככסף; אבל הנפק"מ היא לגבי אברהם — שאם הי' מקבל מהם במתנה, הרי אף שההנאה שלהם מזה שאברהם קיבל מהם מתנה היתה נחשבת אצלם כמו כסף, מ"מ, לא היתה לו שום הוצאה על זה ("אים וואַלט עס גאַרניט געקאָסט"), ואברהם רצה לשלם עבור זה.

וכידוע¹⁸ שכל עניני העבודה צריכים להיות באופן של השתדלות דוקא, וכהפתגם¹⁹ שאצל חסידים לא קיים המושג של "בדרך ממילא"; יש צורך בענין של עשי' ("מ'דאַרף טאָן"), והעשי' צריכה להיות עד לאופן של יגיעה, כמארז"ל²⁰ "יגעתי ומצאת".

18) ראה לקר"ש ח"ה ע' 80 ואילך. וש"נ.

19) ראה סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 57. וראה

גם סה"ש תש"ב ע' 119.

20) מגילה ו, ריש ע"ב.

13) קידושין ז, א.

14) שם ב, א.

15) ראה נ"כ הטושו"ע אה"ע סכ"ז ס"ט.

16) חו"מ סק"צ ס"ו.

17) פרשתנו שם, ו.

ועד"ז בנוגע לעבודתו של אברהם, שהיתה בקו החסד (דאף שעסק בכל הענינים, מ"מ, עיקר עבודתו היתה בקו החסד), וכדאיתא בספר הבהיר²¹ "אמרה מדת החסד לפני הקב"ה, רבש"ע מימי היות אברהם בארץ לא הוצרכתי אני לעשות מלאכתי, שהרי אברהם עומד ומשמש במקומי", שבכלל זה היא גם ההתעסקות בכל צרכי הקבורה, שזהו"ע של גמילות חסדים²² — שרצונו ה' שעבודה זו תהי' באופן שיצטרך לשלם עבור זה ("אים זאל דאָס קאָסטן"), ולא עוד אלא שרצה לשלם "כסף מלא"²³, "כל שווי"²⁴ (היפך הנהגת עפרון — "רשעים אומרים הרבה ואפילו מעט אינם עושים"²⁴).

וזהו שמספרת התורה בנוגע להמקום שבו נעשית העלי' של שרה למעלה יותר מהעילוי ד"מאה שנה גו" — שענין זה הוצרך לבוא ע"י השתדלות דוקא.

וע"י השתדלות זו הגיעו לבחי' "עובר לסוחר"²⁵: "סוחר" — מלשון מקיף, ו"עובר לסוחר" — למעלה גם מבחי' המקיף²⁶.

ו. וההוראה מזה:

ידוע שבכל דבר גשמי ישנו ניצוץ אלקי שנמצא בו בגלות. וכאשר האדם מקיים את המצוות שנתלכשו בדברים גשמיים, הרי הוא פודה את הניצוץ האלקי שנמצא בדבר הגשמי, ומעלה אותו לקדושה, שזהו"ע פדיון שבוים שהיא "מצוה רבה"²⁷.

ולכאורה יש מקום לומר, שגם כאשר האדם מקיים את המצוה ללא יגיעה והשתדלות, קונה הוא את הניצוץ האלקי שבדבר הגשמי, שכן, "בהיא הנאה" שיש להניצוץ הנפדה "גמר ומקנה לי' נפשי".

ועל זה היא ההוראה — שלא די בכך, אלא יש גם צורך ביגיעה והשתדלות מצד האדם ("אים דאָרף אויך קאָסטן"); בנוגע להניצוץ — אין אמנם נפק"מ באיזה אופן נעשה קיום המצוה, דכיון שנתקיימה המצוה נתעלה הניצוץ לקדושה, אבל הנפק"מ היא בנוגע להאדם.

ואע"פ שהנשמה עצמה אינה צריכה תיקון, ולא ירדה למטה אלא

24) ב"מ פז, רע"א. הובא בפרש"י שם, טז.

25) פרשתנו שם, טז.

26) ראה תו"א וישלח כד, ג. ובכ"מ.

27) ב"ב ח, ריש ע"ב.

21) סקצ"א (זח"א בהשמטות רסד, ריש ע"ב) — הובא ונת' בפרדס שכ"ב פ"ד.

22) ראה סוטה יד, א. רמב"ם הל' אבל רפ"ד.

23) פרש"י עה"פ.

רק בכדי לברר את הגוף ונפש הבהמית וחלקו בעולם²⁸, מ"מ, לאחרי שירדה למטה ועוסקת בעבודת הבירורים מתעלה גם הנשמה לדרגא נעלית יותר²⁹, ועלי זו נעשית ע"י היגיעה דוקא, ואז מתעלה גם הניצוץ להמקום היותר עליון שבו מתעלה הנשמה, שזוהי בחינה שלמעלה משרש ומקור הנבראים — "עובר לסוחר" (כנ"ל ס"ה).

וזהו גם דיוק לשון חז"ל "יגיעת ומצאת"³⁰, שע"י היגיעה זוכים במציאה, שזהו דבר שבא ללא יגיעה — היינו שע"י היגיעה מגיעים לבחינה שהיא למעלה ממה שיכול האדם להשיג ע"י יגיעתו, בחינת "עובר לסוחר".

וענין זה למדים במכל-שכן מאברהם שהי' קודם מ"ת, ועאכו"כ עכשיו, הרי בודאי שע"י היגיעה מגיעים לבחי' שלמעלה משרש ומקור הנבראים.

*

ז. בלימוד התורה יש דרך הפשט, רמז דרוש וסוד. וכך גם בפרשה זו יש גם אופן הלימוד בדרך הסוד.

ובנוגע לענינו — איתא בכתבי האריז"ל³¹ (ונתבאר גם בתורת החסידות³² שעל ידה באים סודות התורה בהבנה והשגה) בפירוש הכתוב "וישקול אברהם לעפרון . . ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר"²⁵, "לעפרון היינו לשוכני עפר שהם הצדיקים שיעמדו בתחיית המתים, שוקל להם אברהם, חסד עליון, ת' עלמין דכיסופין" (ארבע מאות עולמות של תענוג). וצריך להבין: מדוע נקראים הצדיקים בשם "עפרון", מלשון עפר³³, ע"ש³⁴ "כי עפר אתה ואל עפר תשוב" — לכאורה היו צריכים להקרא בשם המורה על ענין של מעלה, ע"ד מארז"ל³⁵ "עתידין צדיקים שנקראין על שמו של הקב"ה" (שם הוי"), וכיו"ב, ועכ"פ לא ע"ש ברייתם מן העפר, שמורה על פחיתות וחסרון, כידוע³⁶ בענין "אחור וקדם צרתני"³⁷, שהאדם הוא "אחור למעשה בראשית"³⁸, לפי שנשתנה יצירת גופו משאר

(32) אוה"ת פרשתנו קיט, ב.

(33) זח"א קכד, א (במהנ"ע).

(34) בראשית ג, יט.

(35) ב"ב עה, ריש ע"ב.

(36) ראה תו"א בראשית ג, ד ואילך. תו"ח

שם יח, ד ואילך. ובכ"מ.

(37) תהלים קלט, ה.

(38) ברכות סא, א.

(28) ראה ע"ח שכ"ו פ"א. הובא בתניא פל"ז (מת, ב).

(29) ראה לקו"ש חט"ו ע' 247 ואילך.

(30) ראה גם מכתב א' אלול שנה זו (אג"ק ח"ח ס"ע תקיז): "וכמבואר באחת ההתועדות כו".

(31) ס' הדרת מלך סקנ"ב (בשם פי'

הספרא דצניעותא).

כל הנבראים, שבכולם נברא הגוף יחד עם הנפש, ואילו גוף האדם הי' תחלה עפר מן האדמה, בחי' דומם, כמ"ש³⁹ "גלמי ראו עיניך"?

אך הענין הוא — ש"עפר" מורה על ענין הביטול, ש"משים עצמו כעפר שהכל דשין בו"⁴⁰, ודוקא עי"ז זוכים להעילוי ד"ארבע מאות שקל כסף", "ת' עלמין דכיסופין", דכיון שזהו תענוג העצמי שלמעלה ממציאיותו, הרי כל זמן שנמצא במציאותו אינו "כלי" לזה, ולכן צריך תחילה להתבטל ממציאיותו, שזהו"ע ד"עפרון", הביטול דעפר, שזהו ה"כלי" לבחי' "ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר".

וזהו מש"נ "וישקול אברהם לעפרון גו" — כי, אצל אברהם מצינו שאף שנקרא "האדם הגדול בענקים"⁴¹, והאיר אצלו אור הקדושה עד כדי כך שגם בני חת הודו ואמרו "נשיא אלקים אתה בתוכנו", מ"מ, הי' בביטול ואמר על עצמו "ואנכי עפר ואפר"⁴². והיינו, שע"י הביטול דאברהם זוכים לת' עלמין דכיסופין שיתגלו לעתיד לבוא.

ח. וההוראה מזה:

אמרו חז"ל⁴³ "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא", דקאי על תחיית המתים⁴⁴, שענין זה יהי' אצל כל ישראל, דלא כמו גן עדן, שיש בו חילוקי מדריגות⁴⁵.

וכיון שה"כלי" להגילויים שבתחיית המתים — ת' עלמין דכיסופין — הו"ע הביטול דעפר (כנ"ל), נמצא, שאצל כל ישראל צריך להיות הביטול דעפר.

ומובן, שזהו דבר קשה הן אצל הפשוטים והן אצל הגדולים: בנוגע לפשוט שבפשוטים וקל שבקלים — הרי אף ש"מציאיותו" היא קטנה שנקל לבטלה, מ"מ, הרי זה קשה עבורו, כיון שחסר לו הכלי, דהיינו הידיעות, כיצד לבטל אפילו מציאיות קטנה.

ובנוגע לגדול שבגדולים — אף שיש לו הידיעות כיצד לפעול ביטול המציאות, מ"מ, הרי זה קשה עבורו, כיון שמציאיותו גדולה וחשובה, גם ע"פ תורה.

(42) וירא יח, כז.

(43) סנהדרין ר"פ חלק.

(44) רע"ב (ועוד) לסנהדרין שם.

(45) ראה תו"מ סה"מ אייר ע' ריז ואילך.

ע' רכא ואילך. וש"נ.

(39) תהלים שם, טז. וראה סנהדרין לח,

סע"א ואילך.

(40) ראה עירובין נד, א. לקו"ת במדבר

טו, רע"ג. ובכ"מ.

(41) יהושע יד, טו. וראה ב"ר פי"ד, ו.

ועל זה היא ההוראה והנתינת-כח מאברהם אבינו, שעם היותו "האדם הגדול בענקים" הי' בביטול דעפר ואפר, וכיון שאברהם הוא ה"אב" וה"מוריש" של כל אחד מישראל, ודין ה"ירושה" הוא שאין זה תלוי במצבו של היורש, שהרי אפילו חרש שוטה וקטן יורש הכל⁴⁶, נמצא, שכל בני"י יש להם בירושה את כח הביטול, שזהו הכלי להמשכת בחי' "ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר".

ט. ונוסף על ה"כלי" הנ"ל, יש צורך גם ב"צינור" שעל ידו תהי' התקשרות האלקות עם האדם, להיותו "ממוצע" שיש בו מב' הענינים שמחברם — שזהו ענין התורה, על"י אמרו⁴⁷ "קוב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא", ולכן היא ה"ממוצע" המחבר אלקות ונש"י ועולמות⁴⁸.

והנה, כדי להתקשר עם בחי' גליא דקוב"ה, מספיק גליא דתורה; אבל כיון שצריכים "צינור" לבחי' "עובר לסוחר", שהו"ע תענוג הפשוט — יש צורך גם בסתים דאורייתא, פשיטות התורה, שמגעת בבחי' תענוג הפשוט, ומחברת את עצם הנשמה עם העצמות.

וזהו הטעם שבדורות האחרונים עסקו רבותינו נשיאינו בהשתדלות מיוחדת בענין הפצת המעיינות — דכיון שעומדים כבר לקראת הגילויים דלעתיד לבוא, עליהם נאמר "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא", יש צורך בהפצת המעיינות לכל ישראל, כדי שיהי' לכולם הצינור להתקשר עם בחינת "עובר לסוחר".

* * *

י. מאמר ד"ה פתח ר' יוסי.

* * *

יא. על⁴⁹ הפסוק "ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק"⁵⁰ — שואלים המפרשים⁵¹: למה חוזר וכופל הדברים — "יצחק בן אברהם" ו"אברהם הוליד את יצחק"?

הפירוש הפשוט הוא, שזהו נתינת טעם ויסוד: כיצד אפשר להיות

בלקו"ש ח"א ע' 45 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ.

(50) ר"פ תולדות — שמתחילים לקרוא בתפלת מנחה (המור"ק).

(51) כלי יקר עה"פ. ועוד. וראה ב"מ פז, א. תנחומא ופרש"י ר"פ תולדות.

(46) ראה נדה מג, סע"ב ואילך.

(47) זח"ב קסא, ריש ע"ב.

(48) ראה סה"מ תש"ה ע' 121 ואילך.

ועוד.

(49) מכאן עד סיום ההתוועדות — הוגה

ע"י כ"ק אדמור"ר שליט"א (באידית), ונדפס

"תולדות יצחק בן אברהם" (תולדות כפשוטו, וכן ע"פ דרשת חז"ל⁵² שעיקר תולדותיהם של צדיקים הם תורה ומצוות) — עי"ז ש"אברהם הוליד את יצחק".

יב. ישנם כמה ענינים שהתחילו לראשונה אצל יצחק, וביניהם נמנה מה שנימול לשמונה ימים⁵³, שזוהי השלימות בענין המילה, ומה שנעשה בר"מצוה בהיותו בן י"ג שנה.

— אברהם מל את עצמו בהיותו בן תשעים ותשע. וגם הענין דבר-מצוה בגיל י"ג שנה לא הי' אצל אברהם. ישנם כמה דעות בדברי רז"ל מתי הכיר אברהם את בוראו: בן שלש שנים⁵⁴, בן ארבעים שנה⁵⁵, בן ארבעים ושמונה שנה⁵⁶, אבל לא בן י"ג שנה.

ב' ענינים הנ"ל נרמזים בפסוק⁵⁷ "ויגדל הילד ויגמל ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק" — כמובא בדברי רז"ל דעה א' שסעודה זו היתה בעת הברית⁵⁸, כמרומז בתיבת "הגמל": הג (שמספרו שמונה) מל — שנימול לשמונה ימים, ודעה ב', ש"ויגמל" פירושו "שנגמל (נלקח והועבר) מיצר הרע ליצר טוב"⁵⁹, שזהו כשנעשה בן י"ג שנה.

בפירוש "משתה גדול" — איתא במדרש⁶⁰:

(א) "גדול העולמים — הקב"ה — הי' שם", וע"פ דרשת רז"ל⁶¹ על הפסוק⁶² "בני אתה אני היום ילדתיך", שהי' זה יום הבר-מצוה של דוד, ואמר הקב"ה: "אני גוי ילדתיך אני ולא סטרא אחרא כמה דהוה עד השתא", וזהו שנגמל מיצר הרע ליצר טוב;

(ב) "משתה גדולים, עוג וכל גדולים עמו היו שם". והיינו, דכיון שכל אומות העולם המליכו את אברהם למלך עליהם⁶³, לכן, בשעה שאברהם עשה סעודה, הזמין את כל המלכים, וביניהם גם את עוג.

ומסופר במדרש⁶⁰ שעוג אמר: איזה ערך יש לו? הרי באצבע אחת

58) פדר"א פכ"ט. תוד"ה שש — שבת קל, א.	52) ב"ר פ"ל, ו. תנחומא ופרש"י ר"פ נח.
59) ב"ר פנ"ג, יו"ד. ראה בפרש"י לב"ר שם, יג — ד"ה בן כ"ז.	53) ראה בהנסמן בלקו"ש חכ"ה ע' 87 הערות 11-12.
60) ב"ר שם, יו"ד.	54) נדרים לב, סע"א. ב"ר שם, ת. וש"נ.
61) זח"ב צח, א.	55) רמב"ם פ"א מהל' ע"ז ה"ג. רד"ק תולדות כו, ה.
62) תהלים ב, ז.	56) ב"ר שם. פס"ד, ד.
63) ב"ר פמ"ג, ה. פרש"י לך לך יד, יז.	57) וירא כא, ח.

יכול אני לבטל את מציאותו של יצחק, בנו יחידו של אברהם. ואמר לו הקב"ה: "חייך שאת רואה אלף אלפים ורבי רבבות יוצאים מבני בניו, ואין סופו של אותו האיש ליפול אלא בידו".

יג. ביאור מעלות הנ"ל של יצחק:

מעלת המילה לשמונה ימים היא — ההתקשרות עם הקב"ה שלמעלה מטעם ודעת. אברהם מל את עצמו בהיותו בן צ"ט שנה, כאשר היתה אצלו השגה גדולה, כמרומז גם בשמו "אברם — אב רם", שכל הנעלם מכל רעיון, כמבואר בספרי קבלה וחסידות⁶⁴. ואילו המעלה דנימול לשמונה היא — שתינוק שאין לו שכל עדיין, מתקשר עם הקב"ה בקשר נצחי שלמעלה מטעם ודעת⁶⁵.

אין זה קשר שנובע מהשגה, אלא כמו שתינוק מרגיש את אביו ואמו ונמשך אליהם.

יד. יש חקירה בספרים⁶⁶ אם מצות מילה היא רק בשעת קיום המצוה, או שהיא מצוה נמשכת, היינו, מצוה שנמשכת בתמידות. ומסיפור הגמרא⁶⁷ "בשעה שנכנס דוד לבית המרחץ וראה עצמו עומד ערום, אמר, אוי לי שאעמוד ערום בלא מצוה, וכיון שנזכר במילה שבבשרו נתיישרה דעתו" — מביאים ראי' שמילה היא מצוה שנמשכת תמיד.

וענינו בעבודה, שגם לאחריו כן, כשיש לאדם הבנה והשגה, נדרש ממנו ונשאר אצלו הקשר והברית עם הקב"ה, באותו אופן כפי שנפעל בשעה שמלו אותו בן שמונת ימים — למעלה מטעם ודעת.

כי, אם הקשר יהי' רק מצד השכל וע"פ השכל, אזי יהי' מוגבל; קשר חיצוני או עמוק יותר, אבל בכל אופן — מוגבל. ולכן נדרש שגם כאשר נעשה כבר בר-שכל, יהי' הקשר עם הקב"ה מתוך מסירת נפש וקבלת עול שלמעלה מטעם ודעת.

טו. כאשר אברהם ערך משתה "ביום הגמל את יצחק" — בגלל שיצחק נעשה מקושר עם הקב"ה, אם ע"י "ברית עולם"⁶⁸ דמילה, או ע"י "אני היום ילדתיך" דבר-מצוה — הנה אע"פ שעוג מלך הבשן לגלג עליו, והתפאר שבכחו ובגבורתו יכול לבטל את מציאותו, הרי לא זו בלבד שלא התפעלו ממנו, אלא אדרבא, ערכו חגיגה ("פֶּאֶרְאֵד") מ"יום

66 נסמנו בלקו"ש ח"ל ס"ע 44.

67 מנחות מג, ב.

68 (לך לך יז, ז. שם, יג.

64 תו"א ר"פ לך לך. ובכ"מ.

65 ראה בפרטיות לקו"ש ח"א ע' 19

ואילך. תו"מ חכ"א ע' 156 ואילך.

הגמל את יצחק", ויתירה מזה, שהתחילה מיד מפלת עוג — כדיבורו של הקב"ה שחשיב מעשה⁶⁹, שהודיעו לו שסופו ליפול ע"י יוצאי חלציו של יצחק.

טז. וזהו שמרמז ומבאר הפסוק: כיצד אפשר להיות "תולדות יצחק" — עי"ז ש"אברהם הוליד את יצחק", שפירושו, שפעל לידתו של יצחק, ופירושו גם שפעל אצל יצחק ענין ההולדה.

ענינו של אברהם הי' — כמסופר בתורה — שאף ש"אחד הי' אברהם"⁷⁰, יחידי בעולם, ש"כל העולם כולו מעבר אחד והוא מעבר אחד"⁷¹, מ"מ, הכריז בכל העולם שמו של הקב"ה, כמ"ש⁷² "ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם"; לא "א-ל העולם", שאז היתה המשמעות שהעולם הוא דבר בפני עצמו ואלקות הוא דבר בפני עצמו, והקב"ה הוא רק בעל-הבית על העולם, אלא אברהם הכריז שמציאות העולם גופא היא "מאמיתת המצאו"⁷³, אלקות⁷⁴ — "אין עוד מלבדו"⁷⁵.

והנהגה זו מסר אברהם בירושה לבנו יצחק, ועי"ז הי' יכול להיות "תולדות יצחק" — תורה, מצוות ומעשים טובים, וגם תולדות כפשוטו — שהם (הנכדים שלו) קיימים ונצבים לעולם, ועוג נופל בידם.

יז. ההוראה מזה לכאו"א מישראל:

כאשר יהודי מתבונן היכן הוא נמצא — בעולם שמעשיו קשים ורעים והרשעים גוברים בו⁷⁶, יש לו ריבוי העלמות והסתרים, ואפילו בעצמו, הרי בחלקו הגדול של היום עסוק הוא בעניני עולם הזה שעומדים בתוקף נגד עניני קדושה, כמו התוקף של עוג נגד תינוק בן שמונה ימים, ועוד יותר, ובפרט ההעלמות וההסתרים שמבחוץ, ומה גם שבנ"י בכלל הם "המעט מכל העמים"⁷⁷,

ובשעה שעוסק בעניני קדושה, ובפרט כאשר עושה משתה גדול, באופן ש"ראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך"⁷⁸ — באים אלו שאומרים שיכולים לשחק ולעשות ממנו אין ואפס,

69) ראה שבת קיט, ריש ע"ב. ב"ר פ"ג, סד"ה אנכי ה"א תרע"ג (המשך תער"ב ח"א ע' רנו ואילך). ד"ה באתי לגני תשי"א פ"ח (תו"מ סה"מ שבט ע' ער).
70) יחזקאל לג, כד.
71) ב"ר פמ"ב, ח.
72) וירא כא, לג.
73) רמב"ם ריש הל' יסוה"ת.
74) ראה לקו"ת תבוא מב, ד. מג, ג.
75) ואתחנן ד, לה.
76) תניא פ"ו.
77) ואתחנן ז, ז.
78) תבוא כח, יו"ד.

אזי יכול לחשוב: מניין יקח כח על תורה ומצוות ומעשים טובים? ומה גם שדורשים זאת ממנו לא רק ביום כיפור בנעילה, אלא במשך כל השנה. כיצד יוכל להתמודד עם כל ההעלמות וההסתרים?
על כך אומרים לו ההוראה:

מעשה אבות סימן (ונתינת כח) לבנים⁷⁹. "אברהם הוליד את יצחק". מוצאו מאברהם אבינו, אביהם של כל בניי, שלא התפעל מהעולם כולו, והכריז "א-ל עולם", שהעולם הוא אלקות, "אין עוד מלבדו", ועי"ז — "הוליד את יצחק", לפי ב' הפירושים הנ"ל.

וכך גם כל יהודי, בכל זמן ובכל מקום, אין לו להתיירא כלל מאלו החושבים שכוחם ועוצם ידם כו'; הוא מתקשר עם הקב"ה בהתקשרות שלמעלה מטעם ודעת, וממשיך זאת גם בימי החול ומעשי חול, ועושה מהגשמיות כלים לאלקות — "תולדות יצחק" ברוחניות, ועי"ז נמשך גם ב"תולדות יצחק" כפשוטו, שנכדיו של יצחק מנצחים את כל אלו הלוחמים ("קעמפן") נגד הקב"ה ותורתו, כבמלחמת עוג, וזוהי ההקדמה והכנה לכיבוש ארץ ישראל — ארץ הקדושה, ע"י משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

(79) ראה תנחומא לך לך ט. רמב"ן לך לך יב, ו. ועוד.